

BALATONŐSZÖD (TEMETŐI DŰLŐ) LELŐHELY KÉSŐ RÉZKORI KŐESZKÖZEINEK KŐZETTANI VIZSGÁLATA

Péterdi Bálint

Magyar Állami Földtani Intézet Országos Földtani Múzeum, 1443 Budapest Pf. 106

E-mail: peterdi@mafi.hu

Horváth Tünde

MTA Régészeti Intézet, 1250 Budapest. Pf. 14

E-mail: valdemar@archeo.mta.hu

Szakmány György

ELTE TTK, Kőzettan-Geokémiai Tsz, 1117 Budapest, Pázmány P. sétány 1/c.

E-mail: gyorgy.szakmany@geology.elte.hu

Kasztovszky Zsolt

MTA Izotópkutató Intézet, 1525 Budapest. Pf. 77

E-mail: kzsolt@iki.kfki.hu

Abstract: The investigated stone tools are fragments of grinding stones, grinders, pol-ishers, stone-axes and pre-forms. 487 objects were surveyed macroscopically, characteristic samples further investigated in petrographic thin section. Bulk chemical analyses were performed with ICP-MS (3 samples) and PGAA (4 samples). Grinding stones were generally made of sandstone. Stone-axes and pre-forms were generally made of basalt. On the basis of our analyses most of the sandstones (182 pieces) are originated from the Balatonfelvidék Sandstone Fm. The basalt (187 pieces) originates from the Tapolca Basalt Fm.

A lelőhely 487 db szerszámkő-leletét vizsgáltuk kőzettani módszerekkel: makroszkópos leírás, jellemző minták vékonycsiszolatos elemzése, néhány minta teljes kémiai elemzése (ICP-MS, PGAA). A leletanyagban őrlőkövek, csiszológövek, félkész és befejezett nyéllyukas balták találhatóak. Az őrlőkövek általában különböző szemcseméretű homokkövekből készültek. A kőbalták (és nyersanyagtömbök, félkész balták) anyaga általában rendkívül mállott bazalt. A nyersanyagok megoszlása a teljes együttesben: homokkő (210 db), bazalt (187 db), bazaltos lapilli tufa (11 db), karbonátok (38 db), kvarcit-kavics (18 db), metamorfitek (6 db), mesterséges anyag (4 db), egyéb (13 db).

A nyersanyagok eredete (ásványos összetétel, szövet, a bazaltok kéregzárványai, kémiai összetétele és irodalmi összevetés alapján): a Balatonfelvidéki Homokkő Formáció (146 db

vörös, szürke, 36 db kifakult, fehér homokkő anyagú lelet); a Ny-Mecsek perm-alsó triász homokkövei (5 lelet), a Tapolcai Bazalt Formáció (187 bazalt, 11 lapilli tufa anyagú lelet).

IRODALOM

- Embey-Isztin, A., Dobosi, G., James, D., Downes, H., Poultidis, CH. & Scharbert, H.G. 1993: A compilation of new major, trace element and isotope geochemical analyses of the young alkali basalts from the Pannonian Basin, *Fragmenta Mineralogica et Palaeontologica* **16**, 5–26.
- Fazekas, V. 1987: A mecseki perm és alsótriász korú törmelékes formációk ásványos összetétele, *Földtani Közlemény* **117**, 11–30.
- Füri, J., Szakmány, Gy., Kasztovszky, Zs. & T. Biró, K. 2004: The origin of the raw material of basalt polished stone tools in Hungary, *Slovak Geological Magazine* **10**, 97–104.
- Kovács, I., Bali, E., Kóthay, K., Szabó Cs. & Nédli, Zs. 2003: Bazaltos kőzetekben előforduló kvarc és földpát xenokristályok petrogenetikai jelentősége *Földtani Közlemény* **133**, 397–420.
- Majoros, Gy. 1998: A Dunántúli-középhegység újpaleozóos képződményeinek rétegtana, in Bérczi I. & Jámor Á. (eds), *Magyarország geológiai képződményeinek rétegtana*: 119–147, MOL-MÁFI, Budapest
- Szakmány, Gy. & Nagy, B. 2005: Balatonlelle – Felső-Gamász lelőhelyről előkerült késő rézkori vörös homokkő őrlőkővek petrográfiai vizsgálatának eredményei *Archeometriai Műhely e-journal*, (www.ace.hu/am) **2005/3**, 13–21.